

**KADININ VE KADIN YURTTAŞIN
HAKLAR BİLDİRGESİ***
OLYMPE DE GOUGES (7 Eylül 1791)

Çeviren: Arş. Gör. Ece GÖZTEPE

KADININ HAKLARI

Adam, sen, adil olabilir misin? Sana bu soruyu bir kadın soruyor. En azından bu hakkı ondan alamazsın. Söyle bana, benim cinsimi baskı altına alan, kendinden menkul iktidarı kim verdi sana? Gücün mü? Yeteneklerin mi? Yaratıcıyı hikmetinde tanı. Yakınlaşmayı ister görüldüğün doğanın ihtişamı içinde şöyle bir yürü ve eğer cesaret edebilirsen, senin baskıcı egemenliğine kaynak oluşturabilecek bir örnek bul. Hayvanlara git, elementleri araştır, bitkileri incele, evet, doğanın işleyişine bak ve eğer sana bunun için gerekli araçları gösterirsem, kanıtlarımı kabul et. Eğer yapabilirsen, doğanın düzeni içinde cinsleri ara, araştır ve karar ver. Onları her yerde, herhangi bir ayırım olmadan birlikte görebilirsin; onlar her yerde uyumlu bir topluluk olarak bu ölümsüz şaheseri yaratmak için çalışıyor.

Yalnızca erkek, istisnayı kendisine kural edindi. O, alışılmadık biçimde, kör, bilim cephesinden de destek alarak ve dejenere olmuş bir biçimde, aydınlanma ve aklın yüzyılında, görülmedik bir bilgisizlik ve despotizmle, bütün entelektüel yeteneklere sahip bir cinsi boyunduruk altına almak istiyor. O, devrimin getirdiklerinden yararlandığını iddia ediyor; daha fazlasını söylememek için, eşitlik hakkını öne sürüyor.

Kadının ve Kadın Yurttaşın Haklar Bildirgesi

Ulusal Meclis'in şimdiki yasama döneminin sonunda ya da gelecek yasama döneminde kabul edilmek üzere sunulmuştur.

* Metnin alındığı kaynak: Ute Gerhard, *Gleichheit ohne Angleichung*, München, Verlag C.H. Beck, 1990, s.263-269.

Başlangıç

Biz, anneler, kız çocukları, kızkardeşler, ulusun temsilcileri, Ulusal Meclis'e alınmayı talep ediyoruz. Toplumun sefaletinin ve siyasal iktidarların ahlâki bozulmuşluğunun başlıca nedenlerinin, kadınların haklarının tanınmaması, unutulması ya da gözardı edilmesi olduğunu gözönüne alarak, kadınların doğal, devredilemez ve kutsal haklarını bir bildirmeyle ilân etmeye karar verdik. Böylelikle istiyoruz ki, bu bildirme toplumun bütün üyelerinin gözü önünde dursun, herkese hak ve yükümlülüklerini hatırlatsın; kadınların ve aynı şekilde erkeklerin iktidarı kullanmaları siyasal kurumlar açısından karşılaştırılabilir ve buna daha çok saygı gösterilsin; kadın yurttaşların basit ve dokunulmaz esaslara dayanan şikayetleri daima, anayasanın ve iyi geleneklerin korunması ve herkesin esenliği için etkili olabilsin.

Güzelliği ile olduğu kadar anneliği üstlenme cesaretiyle birlikte düşünülen kadın cinsi olarak bugün, Tanrının da yardımıyla, kadının ve kadın yurttaşların haklarını bu bildirmeyle tanıyor ve ilan ediyoruz:

Madde 1- Kadın özgür doğar ve erkeklerle eşit haklara sahip olarak yaşar. Toplumsal farklılıklar yalnızca genel yarar nedeniyle kabul edilebilir.

Madde 2- Her siyasal topluluğun hedefi ve amacı, hem kadının hem de erkeğin doğal ve devredilemez haklarını korumaktır. Bu haklar: Özgürlük, güvenlik, mülkiyet ve özellikle baskıya karşı direnme hakkıdır.

Madde 3- Egemenlik ilkesi, kadın ve erkeklerin birliğinden başka bir şey olmayan ulustan kaynaklanır. Hiçbir organ ve kişi, bundan kaynaklanmayan bir gücü kullanamaz.

Madde 4- Özgürlük ve adalet kişilere, hakları olanı geri vermektir. Kadınlar doğal haklarını kullanırken, yalnızca erkeklerin karşısına çıkardıkları sürekli tiranlıkla engellenmektedir. Bu kısıtlamalar doğa ve aklın yasalarıyla ortadan kaldırılmalıdır.

Madde 5- Doğanın ve aklın yasaları, topluma zarar verecek tüm edimleri bertaraf eder. Bu yasaların izin verdiği ve tanrısal yasaların yasaklamadığı hiçbir şey engellenemez ve hiç kimse bu yasaların açıkça emretmediği bir şeyi yapmaya zorlanamaz.

Madde 6- Yasa, genel iradenin ifadesi olmalıdır. Bütün kadın ve erkek yurttaşlar bizzat ya da temsilcileri aracılığıyla yasaların yapımı sürecine katılmalıdır. Yasalar herkese eşit olarak uygulanmalıdır. Yasa önünde eşit olan bütün kadın ve erkek yurttaşlar, yetenek ve erdemlerinden başka bir ayrım gözetilmeksizin, kamu hayatındaki bütün makam, memuriyet ve mevkilere eşit olarak kabul edilmelidir.

Madde 7- Kadınlar ayrıcalıklı haklara sahip değildir; kadınlar, yasalarda belirtilen koşullarda itham edilir, gözaltına alınır ve tutuklanır. Kadınlar, erkeklerin tâbi olduğu ceza yasalarına tâbidir.

Madde 8- Yasa yalnızca açıkça zorunlu olan cezalar koyar ve hiç kimse suç oluşturan eylemden önce hukuka uygun olarak yürürlüğe konmuş ve kadınlara meşru biçimde uygulanan yasalar olmaksızın cezalandırılmaz.

Madde 9- Yasalara göre suçlu bulunmuş her kadına, yasanın öngördüğü yaptırımlar sonuna kadar uygulanmalıdır.

Madde 10- Hiç kimse, esaslı derecede farklı olsa bile, düşüncelerinden dolayı koğuşturulamaz. Kadın idam sehпасına çıkma hakkına sahiptir. Bu nedenle eylem ve ifadeleri yasalarla korunan kamu düzenini bozmamak koşuluyla, konuşma kürsüsüne de çıkma hakkına sahip olmalıdır.

Madde 11- Düşünce ve görüşlerin özgürce ifade edilmesi, kadınların en önemli haklarından biridir, çünkü bu özgürlük, babaların çocuklarıyla olan babalık bağlarını güvence altına almaktadır. Her kadın yurttaş, barbar bir önyargı tarafından gerçeği gizlemeye zorlanmadan özgürce şunu söyleyebilir: "Ben, senin bana verdiğin çocuğun annesiyim." Bu hak, bu özgürlüğün kötüye kullanılmasından dolayı yasalardan kaynaklanan sorumluluğu ortadan kaldırmaz.

Madde 12- Kadınların ve kadın yurttaşların haklarının güvence altına alınması, daha büyük bir yararı zorunlu kılar. Bu güvence, bu hakların tanıdığı kişilerin ayrıcalığı olmamalı, herkesin yararına hizmet etmelidir.

Madde 13- Güvenlik güçlerinin giderleri ve idari harcamalar için erkeklerden ve kadınlardan eşit ölçüde katkı talep edilir. Kadınlar bu yükümlülük ve ödevleri yerine getirdiklerinden dolayı,

mevki ve işlerin, alt ya da üst derece memurlukların ve diğer mesleklerin paylaşılmasına da katılmalıdır.

Madde 14- Kadın ve erkek yurttaşlar, bizzat ya da temsilcileri aracılığıyla, vergilerin zorunlu olup olmadığına karar verme hakkına sahiptir. Kadın yurttaşlar, varlıklarından, erkeklerle eşit oranda vergi verme ilkesini ancak, kamu yönetimine ve vergilerin toplanması, bunların kullanılması ve süresinin belirlenmesi sürecine katılabildikleri takdirde kabul ederler.

Madde 15- Kamu harcamalarına erkeklerle eşit olarak katkıda bulunan kadınlar, her kamu makamından mali işlerle ilgili olarak bilgi alma hakkına sahiptir.

Madde 16- Hakların güvence altına alınmadığı ve güçler ayrılığının benimsenmediği bir toplumun anayasası yoktur. Eğer ulusu oluşturan bireylerin çoğunluğu, yapımına katılmamışsa, o anayasa yoktur ve geçersizdir.

Madde 17- Ortak olarak ya da tek tek, mülkiyet her iki cinsin de hakkıdır. Herkes dokunulmaz ve kutsal olan bu hakka sahiptir. Yasalarca belirlenmiş kamusal bir zorunluluk bunu açıkça gerektirmedikçe, ayrıca adil ve önceden belirlenmiş bir tazminat ödenmedikçe, kimse ulusun asli miras payından yoksun bırakılamaz.

Olympe de Gouges (7 Mayıs 1748-3 Kasım 1793)

1789 Fransız Devrimi'nin "eşitlik, kardeşlik, özgürlük" ilkeleri, devrim sürecinde pek çok kadın ve erkeği sokaklardaki eylemlerde ve barikatlarda biraraya getirmişti. Bastille yürüyüşünden grevlere kadar her alanda cinsler, mutlaki rejime karşı güçlü bir pakt oluşturmuştu. Ancak bu evrensel olduğu iddia edilen ve "üçüncü sınıfın", yani burjuvazinin, eşitlik ve iktidarda ortaklık taleplerinin temelini oluşturan ilkelerin, yalnızca mülk sahibi, belli bir miktarda vergi veren erkekleri kapsadığı kısa bir zaman içinde anlaşıldı. Eşitliğin zengin ya da yoksul, kadın ya da erkek, herkes için geçerli olması için dünya üzerinde pek çok işçi eyleminin gerçekleşmesi ve kadınların tutuklanmayı, öldürülmeyi, sürgüne gönderilmeyi göze alarak mücadele etmesi gerekiyordu.

Kadınların erkeklere karşı yürüttükleri eşitlik mücadelesinin günümüzde de henüz sona ermediği düşünülürse, bundan iki yüzyıl

önce kadınların dile getirdikleri taleplerin ne kadarının gerçekleştirilebildiği sorusu daha da önem kazanmaktadır. Olympe de Gouges'un önemi de, evrensel olduğu iddia edilen hakların belli bir cinsle sınırlanmış olduğunu gözler önüne sermesi ve bu sınırlamanın haklı sebepleri olup olmadığını sorgulayıp mevcut durumu olduğu gibi kabul etmemesindedir.

1789 Fransız Devrimi'nin kahramanlarından biri olan de Gouges, Ansiklopedistlerden ve Girondist devrimcilerden olan Condorcet'nin evinde toplananların tanınmış simalarından biriydi. Condorcet'nin eşi Sophia de Condorcet'nin çevresinde onun yanısıra Madame Verney, Madame de Stäel, Madame Roland gibi aktif kadınlar da biraraya geliyordu. De Gouges kadınlarla erkeklerin yasa önünde eşit olmalarının mücadelesini veren bir kadın olarak bu amaçla, çeşitli kadın örgütlerini birleştirerek, erkek ve kadınlardan oluşan ve cinslerin siyasal eşitlik taleplerini dile getiren "Cercle social" adıyla bir birlik kurdu.

De Gouges'un "Kadınların Haklar Bildirgesi"nde de yer alan en çarpıcı tezlerinden birisi, "kadınların giyotine gitme hakları varsa, kürsüye çıkma hakları da olmalıdır!" teziydi. Bu 'hakkını', 1793'deki Jakobenist darbe sonrasında kullandı; polemikleriyle mücadele ettiği Robespierre onu celladına itina ile teslim etti. Böylelikle 1793'ün Kasım'ında de Gouges'un 45 yıllık mücadelecisi yaşamı, giyotin sehpasında son bulmuş oldu.

(Kaynak: Grosse Frauen der Weltgeschichte, Klagenfurt, Neuer Kaiser Verlag, 1987, s.195).

Die "Erklärung der Rechte der Frau und Bürgerin" von Olympe de Gouges (7. September 1791)*

Die Rechte der Frau

Mann, bist du fähig, gerecht zu sein? Eine Frau stellt dir diese Frage. Dieses Recht wirst du ihr zumindest nicht nehmen können. Sag mir, wer hat dir die selbtherrliche Macht verliehen, mein Geschlecht zu unterdrücken? Deine Kraft? Deine Talente? Betrachte den Schöpfer in seiner Weisheit. Durchlaufe die Natur in all ihrer Majestät, die Natur, der du dich nähern zu wollen scheinst, und leite daraus, wenn du es wagst, ein Beispiel für diese tyrannische Herrschaft ab. Geh zu den Tieren, befrage die Elemente, studiere die Pflanzen, ja, wirf einen Blick in den

Kreislauf der Natur und füge dich dem Beweis, wenn ich dir die Mittel dazu in die Hand gebe. Suche, untersuche und entscheide, wenn du es kannst, die Geschlechter in der Ordnung der Natur. Überall findest du sie ohne Unterschied zusammen, überall arbeiten sie in einer harmonischen Gemeinschaft an diesem unsterblichen Meisterwerk.

Nur der Mann hat sich aus der Ausnahme ein Prinzip zurechtgeschneideret. Extravagant, blind, von den Wissenschaften aufgeblasen und degeneriert, will er in diesem Jahrhundert der Aufklärung und *des Scharfsinns*, doch in krassester Unwissenheit, despotisch über ein Geschlecht befehlen, das alle intellektuellen Fähigkeiten besitzt. Er *behauptet*, von der Revolution zu profitieren, er verlangt sein Anrecht auf Gleichheit, um nicht noch mehr zu sagen.

Erklärung der Rechte der Frau und Bürgerin

Von der Nationalversammlung am Ende dieser oder bei der nächsten Legislaturperiode zu verabschieden

Präambel

Wir, Mütter, Töchter, Schwestern, Vertreterinnen der Nation, verlangen, in die Nationalversammlung aufgenommen zu werden. In Anbetracht dessen, daß *Unkenntnis, Vergessen* oder Mißachtung der Rechte der Frauen die alleinigen Ursachen öffentlichen Elends und der Korruptheit der Regierungen sind, haben wir uns entschlossen, in einer feierlichen Erklärung, die natürlichen unveräußerlichen und heiligen Rechte der Frau darzulegen, *damit* diese Erklärung allen Mitgliedern der Gesellschaft ständig vor Augen *ist und* sie unablässig an ihre Rechte und Pflichten erinnert; *damit* die Machtausübung von Frauen ebenso wie jene von Männern jederzeit am Zweck der politischen Einrichtung gemessen und somit auch mehr geachtet werden kann; *damit* die Beschwerden von Bürgerinnen, nunmehr gestützt auf einfache und unangreifbare Grundsätze, sich immer zur Erhaltung der Verfassung, der guten Sitten und zum Wohl aller auswirken mögen.

Das an Schönheit wie Mut im Ertragen der Mutterschaft überlegene Geschlecht anerkennt und erklärt somit, in Gegenwart und mit dem Beistand des Allmächtigen, die folgenden Rechte der Frau und Bürgerin:

Artikel 1

Die Frau ist frei geboren und bleibt dem Manne gleich in allen Rechten. Die sozialen Unterschiede können nur im allgemeinen Nutzen begründet sein.

Artikel 2

Ziel und Zweck jedes politischen Zusammenschlusses ist der Schutz der natürlichen und unveräußerlichen Rechte sowohl der Frau als auch des Mannes. Diese Rechte sind: Freiheit, Sicherheit, das recht auf Eigentum und besonders das Recht auf Widerstand gegen Unterdrückung.

Artikel 3

Das Prinzip jeder Herrschaft ruht wesentlich in der Nation, die nichts anderes darstellt als eine Vereinigung von Frauen und Männern. Keine Körperschaft und keine einzelne Person kann Macht ausüben, die nicht ausdrücklich daraus hervorgeht.

Artikel 4

Freiheit und Gerechtigkeit bestehen darin, den anderen zurückzugeben, was ihnen *zusteht*. So wird die Frau an der Ausübung ihrer natürlichen Rechte nur durch die fortdauernde Tyrannei, die der Mann ihr entgegensetzt, gehindert. Diese Schranken müssen durch Gesetze der Natur und Vernunft revidiert werden.

Artikel 5

Die Gesetze der Natur und Vernunft wehren alle Handlungen von der Gesellschaft ab, die ihr schaden könnten. Alles, was durch diese weisen und göttlichen Gesetze nicht verboten ist, darf nicht behindert werden, und niemand darf gezwungen werden, etwas zu tun, was diese Gesetze nicht ausdrücklich vorschreiben.

Artikel 6

Das Gesetz sollte Ausdruck des *allgemeinen Willens* sein. Alle Bürgerinnen und Bürger sollen persönlich oder durch ihre Vertreter an seiner Gestaltung mitwirken. Es muß für alle das gleiche sein. Alle Bürgerinnen und Bürger, die gleich sind vor den Augen des

Gesetzes, müssen gleichermaßen nach ihren Fähigkeiten, ohne andere Unterscheide als die ihrer Tugenden und Talente, zu allen Würden, Ämtern und Stellungen im öffentlichen Leben zugelassen werden.

Artikel 7

Für Frauen gibt es keine Sonderrechte; sie werden verklagt, in Haft genommen und *gefangen* gehalten, *in den durch das Gesetz bestimmten Fällen*. Frauen unterstehen wie Männer den gleichen Strafgesetzen.

Artikel 8

Das Gesetz soll nur Strafen verhängen, die unumgänglich und offensichtlich notwendig sind, und niemand darf bestraft werden, es sei denn kraft eines rechtsgültigen Gesetzes, das bereits vor *der Tat* in Kraft war und das legal auf Frauen angewandt wird.

Artikel 9

Gegenüber jeder Frau, die für schuldig befunden wurde, *muß das Gesetz mit großer Strenge angewendet werden*.

Artikel 10

Niemand darf wegen seiner Meinung, auch wenn sie grundsätzlicher Art ist, vrefolgt werden. Die Frau hat das Recht, das Schafott zu besteigen. Sie muß gleichermaßen das Recht haben, die Tribüne zu besteigen, vorausgesetzt, daß ihre Handlungen und Äußerungen die vom Gesetz gewährte öffentliche Ordnung nicht stören.

Artikel 11

Die freie Gedanken und Meinungsäußerung ist eines der kostbarsten Rechte der Frau, denn diese Freiheit garantiert, die Vareschaft der Väter an ihren Kindern Jede Bürgerin kann folglich in aller Freiheit sagen: "Ich bin die Mutter eines Kindes, das du gezeugt hast" ohne daß ein barbarisches Vorurteil sie zwingt, die Wahrheit zu verschleiern. Dadurch soll ihr nicht die Verantwortung für den Mißbrauch dieser Freiheit in den *durch Gesetz bestimmten Fällen* abgenommen werden.

Artikel 12

Ein höherer Nutzen erfordert die Garantie der Rechte der Frau

und Bürgerin. Diese Garantie soll zum vorteil aller und nicht zum persönlichen Vorteil derjenigen *dienen*, denen *diese Rechte anvertraut sind*.

Artikel 13

Für den Unterhalt der Polizei und für die Verwaltungskosten werden von der Frau wie vom Manne gleiche Beträge gefordert. Hat die Frau teil an allen Pflichten und Lasten, dann muß sie ebenso teilhaben an der Verteilung der Posten und Arbeiten in niederen und hohen Ämtern, und im Gewerbe.

Artikel 14

Die Bürgerinnen und Bürger haben das Rechts, selbst oder durch ihre Repräsentanten über die jeweilige Notwendigkeit der öffentlichen Beiträge zu befinden. Die Bürgerinnen können dem Prinzip, Steuern in gleicher Höhe aus ihrem Vermögen zu zahlen, nur dann beipflichten, wenn sie an der öffentlichen Verwaltung teilhaben und die Steuern ihre Verwendung, ihre Einziehung und Zeitdauer mit festsetzen.

Artikel 15

Die weibliche Bevölkerung, die gleich der männlichen Beiträge leistet, hat das recht, von jeder öffentlichen INstanz einen Rechenschaftsbericht uz verlangen.

Artikel 16

Eine Gesellschaft, in der die Garantie der Rechte nicht gesichert und die Trennung der Gewalten nicht festgelegt ist, hat keine Verfassung. *Die Verfassung ist null und nichtig*, wenn die Mehrheit der Individuen, die *die Nation* darstellen, an ihrem Zustandkommen nicht mitgewirkt hat.

Artikel 17

Das Eigentum gehört beiden Geschlechtern vereint oder einzeln. Jede Person hat darauf ein unverletzliches und heiliges Anrecht. Niemandem darf es als *wahres Erbteil der Nation* vorenthalten werden, es sei denn, eine öffentliche Notwendigkeit, die *gesetzlich festgelegt ist, mache es aufenscheinlich erforderlich*, jedoch, unter der Voraussetzung einer gerechten und vorher festgelegten Entschädigung.